

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. De principiis physicis in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

DISPUTATIO I.

De principiis & natura propria
corporum.Aristoteles 1. *Physic. cap. 5. & 6.*Corpus
considerari
potest du-
pliciter.

*S*icut Nos ab eo quod esse (inquit Augu-
stus lib. 2. de morib. Manich. cap. 2.)
novo nomine Essentiam vocamus; ita
veteres, qui hac nomina non habebant,
pro Essentia nominabant Naturam. Potest ergo con-
siderari essentia corporis, vel physicè secundum
partes ex quibus constat, vel quasi metaphysi-
cè, prout per naturam propriè definitur. Quo
viroque modo ut illam considerem, dicendum
mihi primò est de principiis Physicis, secundò
de natura corporum.

QVÆSTIO I.

De principiis essentialibus & physicis
corporum.

*V*Numquodque tum nosse arbitramur (ait Philo-
soph. lib. 1.) cum causas primas nouerimus, &
principia usque ad elementa. Continet autem do-
ctrina horum principiorum ex quibus dignoscitur
corporum essentia, quinque capita. Primò in
communi quid & quod illud sit: secundò si-
gillatim de materia, de forma, de priuatione, de
composito substantiali.

SECTIO I.

De principiis physicis in communi.

Definitio
principij in
communi.

*C*ertum est primò, principium in communi
(quod sine dubio latius patet, quàm princi-
pium physicum) rectè definiti, *Est id primum unde
aliquid est, vel fit, vel cognoscitur.* Dicitur pri-
mò, id unde, quia inter principium & principia-
tum necessaria est aliqua connexio, vel ordinis,
vel influxus, vel necessariae habitudinis ad aliud,
vel consequutionis ab alio. Aurora dicitur princi-
pium dici ratione ordinis; ignis ratione influxus
principium est caloris; præmissa sunt principia
conclusionis propter consequutionem; priuatio
est principium generationis propter habitudinem
necessariam. Dicitur secundò, unde aliquid est, aut
fit, aut cognoscitur; quia potest creata qualibet res
habere triplex esse: primum est à parte rei in factò
esse, habetque principia compositionis, unde ali-
quid est: secundum est esse à parte rei in fieri, ha-
betque principia generationis, unde nimirum ali-
quid fit: tertium est esse obiectiuum, habetque
principia cognitionis, unde aliquid cognoscitur.
Recta igitur est principij definitio, quam proposui
ex Philosopho 5. *Metaph. cap. 1.*

Conditio-
nes requisi-
tæ ad prin-
cipium.

Certum est secundò, duas condiciones necessa-
riò requiri ad verum principium. Prima est ut con-
nexionem aliquam habeat cum principiat, de qua
satis dixi. Secunda est ut aliquo modo sit prius

A quàm principiatum. Est autem prioritas quadru-
plex, temporis, naturæ, originis, & rationis.
Tempore prius illud est, quod existit in aliquo in-
stanti in quo nondum existit aliud: prius *naturæ*
illud, à quo aliud dependet propter verum influ-
xum. Prioritas *originis* in eo consistit, quod filius
v.g. procedat à Patre, Pater autem non procedat
à Filio: similiter quod Spiritus sanctus procedat à
Patre & Filio, Pater autem & Filius non procedant
à Spiritu sancto. Prioritas *rationis* posita in
eo est, quod vnum concipi debeat esse priusquam
aliud concipiatur; sufficit autem ad rationem prin-
cipij vna ex illis prioritatibus.

B Certum est tertio, principium latius patere,
quàm causam, ita ut omnis quidem causa sit prin-
cipium, sed non omne principium sit causa, quia
videlicet causa qualibet influxum dicit & depen-
dentiam, quæ non exiguntur à quolibet prin-
cipio; sufficit enim ad illud, ut dixi, prioritas ori-
ginis, aut etiam rationis. Vnde in diuinis persona
producent principium est personæ productæ, sed
non est causa, quamuis Græci Patres nomen etiam
causæ usurpassent inueniantur in latiori significa-
tione, prout idem est cum principio. His positis
de quidditate principij generatim sumpti, duplex
de principiis physicis potest esse quæstio: primò,
quid illa sint: secundò, quot sint.

Discrimen
eius à causa.

§. I.

Principiorum physicorum propria definitio.

*D*ico primò. Principia physica rectè definiun-
tur, *Ea quæ nec ex se mutuo, nec ex aliis, sed
ex quibus omnia fiunt.* Ita docet Philosoph. cap. 5.
de solis agens principia internis, quæ videlicet
sunt de intrinseco conceptu rei; causa verò effi-
ciens & finalis principia externa sunt: sed hæc
definitio Aristotelica quædam habet difficultia, quæ
ut euoluam.

Aristotelis
definitio.

D Obserua primò, esse difficile in hac definitione,
quomodo verum sit, quod principia nec ex se mu-
tuo fiant, nec ex aliis; nam forma est ex priuatio-
ne, tanquam ex termino à quo; & ex materia,
tanquam ex subiecto: materia item & forma defi-
niuntur per genus, & differentiam, tanquam per
principia sui esse. Deinde difficile etiam est, quo-
modo dicantur omnia ex illis fieri, posterior enim
particula illa; *Ex*, non videtur eandem habere
significationem, quam in prioribus verbis defini-
tionis habuit; nam quando dicitur quod principia
non sunt ex se mutuo, vel intelligitur quod non
sunt ex se mutuo tanquam ex subiecto, vel tanquam
ex partibus: atqui omnia non sunt ex principiis
tanquam ex subiecto, vel tanquam ex partibus;
corpus enim non est ex priuatione tanquam ex
subiecto, aut tanquam ex parte.

Prima diffi-
cultas.

E Respondeo, principia nec ex se mutuo esse, nec
ex aliis in eodem genere in quo sunt principia,
cùm ex ipsis in eo genere sint omnia: v.g. priua-
tio non fit ex alio termino à quo priuatio, &
omnia sunt ex priuatione, tanquam ex termino à
quo: materia non fit ex alio tanquam ex subiecto,
& ex ea ut subiecto fiunt omnia. Idem dico de for-
ma, ex qua ut termino ad quem fiunt omnia.

*O*bserua secundò, difficultatem in ea defini-
tione præterea esse, quomodo illa esse possit bo-
na, cùm nequeat applicari singularibus princi-
piis; non enim dicere licet: Principium physi-
cum est illud, quod nec ex se mutuo, nec ex aliis,
&c. & tamen omnis definitio naturæ vniuersalis, si
bona

Secunda
difficultas.

bona sit, conuenit singularibus, v.g. hominis de-
finitio, *animal rationale*, conuenit Petro.

Respondeo, definitionem hanc principiorum
conuenire tantum principiis *in plurali*, & *collecti-
uè*, non autem *in singulari*, & *distributiue*; nam
aliæ definitiones traduntur distributiue, id est sine
ulla particula, quæ connexionem importet plu-
rium; & illæ possunt applicari singularibus sub
vniuersali contentis, vt, *Homo est animal rationa-
le*. Aliæ traduntur distributiue simul & collectiue,
quando aliquam habent particulam quæ conne-
xionem importet plurium; & hæc non possunt ap-
plicari singularibus sub vniuersali contentis: v.g.
hæc definitio, *Coniuges sunt qui matrimonium sunt
inuicem iuncti*, non potest applicari vni coniugi.
Definitio principiorum, quam proposui, particu-
lam habet, quæ plurium collectionem importat,
vnde nec singularibus principiis potest applicari.
Posset autem principium in singulari definiri, *Est
id primum, ex quo est, vel sit corpus naturale*.

Obserua tertio, Aristotelem merito dixisse,
principia illa physica manere semper, quia nulla
est mutatio substantialis, in qua non reperiatur
materia, forma, priuatio. Deinde dixisse, quod il-
la sunt prima contraria, non quidem omnia, sed
formam tantum & priuationem; quia cum ad op-
positionem priuationem reuocari possit alia quæli-
bet oppositio, merito dicitur prima oppositio, &
prima contrarietas.

Obiicitur primo, definitionem illam allatam
etiam conuenire elementis, quæ non sunt ex se
mutuæ, nec ex aliis in eodem genere elementi,
sed ex illis omnia sunt: imò illam causis quoque
finali & efficienti conuenire.

Respondeo, elementa fieri ex se mutuæ, & ex
aliis, quia sunt ex sua materia vt ex subiecto, &
ex se inuicem; nam ex aqua vt ex subiecto fit aer.
Neque omnia ex ipsis fiunt, quia ignis fit, & non
fit ex omnibus elementis. Denique conuenit hæc
definitio causæ finali, aut efficienti, cum particu-
la, *Ex*, non designet aliquid extrinsecum, sed
intrinsecum; causæ verò finalis & efficiens sunt
extrinsecæ ipsis effectibus.

Obiicitur secundo, materiam primam & for-
mam materialem habere partes ex quibus compo-
nuntur: ergo illæ fiunt ex principiis; nam mate-
ria, & forma sunt principia compositi, quia sunt
eius partes: ergo partes materiæ & formæ sunt
illarum principia.

Respondeo materiam, & formam fieri quidem
ex partibus integralibus, non autem ex partibus
essentialibus: partes integrantes vocantur, qua-
rum vnâ sublatâ tollitur integritas compositi, sed
non destruitur conceptus quidditatus; vt si præ-
scindatur Petro manus, erit tamen semper idem
Petrus, sed non omnino manens. Partes essentia-
les dicuntur, quarum vnâ sublatâ tollitur con-
ceptus rei quidditatus, v.g. sublatâ homini
animâ, non manet homo. Principia physica
corporum sunt partes essentielles, non autem so-
lùm integrales.

Obiicitur tertio, Priuatio fit ex forma tanquam
ex termino à quo; & ipsa est terminus à quo: er-
go principia fiunt ex aliis etiam in eo genere, in
quo sunt principia.

Respondeo distinguendo antecedens: priuatio
fit ex forma tanquam ex termino à quo priuatio,
negatur; tanquam ex termino à quo positio,
concedo: priuatio autem est terminus à quo pri-
uatiuus.

§. II.

Numerus principiorum physicorum.

NVlla ferè fuit inter veteres Philosophos con-
trouersia vel obscurior, vel celebrior, quam
ista de principiorum numero, aded vt tradit Tam-
blicus *lib. de myst. Egypti*. §. 39. scripta esse à Mercur.
Trismeg. hac de re voluminum viginti millia, imò
& triginta millia, vt refert Menecetus. Milia pos-
ea quæ tradidit Aristoteles, & præsertim post ea,
quæ fides edocet, parum superest in hoc toto ne-
gotio, quod vel disputetur, vel dubitetur.

Dico secundo, principia generationis substan-
tialis tria rectè poni ab Aristotele, materiam, for-
mam, & priuationem; principia verò composi-
tionis esse solum duo, materiam & formam. Duas
assertio habet partes, quas priusquam explicem,

Obserua primo, sententias omnes veterum de
principiis rerum commodè reuocari posse ad clas-
ses quatuor. Prima eorum est, qui nullum esse vo-
luere principium: secunda posuit vnum tantum;
tertia posuit plura, sed finita: quarta voluit illa
esse infinita, vt referunt August. *lib. 8. Ciuit. Theo-
doret. initio lib. 2. de Græcicis affectionib. Plutarch.
lib. 1. de placitis Philosoph. cap. 3. Picus lib. 1. Exa-
minis, cap. 6.*

Primo enim Xenophanes, Melissus, & Parme-
nides volebant omnia esse vnum immobilitate, quod
finitum esse volebat Parmenides, Xenophanes ve-
rò infinitum; sublatâ verò mutatione, auferri ne-
cesse est illius principia. Quamuis probabile sit
intellexisse illos, quod hoc principium esset Deus,
appellatus sæpe à veteribus Philosophis *τὸ αὐτὸν*,
vniuersum, vt docet Eugub. *lib. 3. de perenni Philo-
soph.* quia, vt rectè dixit Ansel. in Monol. *Omnia
effecta in Deo sunt, non quod in seipsis sunt, sed
quod idem ipse est.*

Secundo, alij cum scirent vnitatem esse radi-
cem rerum omnium, vt ait Trismegistus, sic etiam
vnum volebant esse omnium rerum principium;
sed non conueniebat inter eos, quodnam illud
esset, vt refert Theodoret. *lib. de mater. & mundo*:
volebat nimirum Pherecides illud esse terram;
Thales malebat illud esse aquam; Anaximenes æ-
rem; Heraclitus ignem. Omnium autem imperitil-
simè Gnostici apud Epiphanium volebant, *tene-
bras* esse principium rerum vniuersarum.

Tertio delirant alij turpissimè plura ponen-
tes principia finita: Zareus v.g. *Chaldeus lucem
& tenebras*, Hippus *aquam & ignem*; Oenopides *ig-
nem & ærem*; Empedocles *litem & amicitiam*, quod
vellet elementa omnia lite regnante dirimi ad re-
rum procreationem, ac rursus dominatu amicitie
congregari; Pythagoras numerum denarium, &
par ac impar; Plato *mentem, ideam, materiam*; alias
verò ponere malebat, *vnum, magnum & paruum*.

Quarto denique Leucippus, Epicurus, & De-
mocritus volebant principia rerum omnium esse
infinitas atomos insectiles & solidas, sicut ex li-
teris vigintiquatuor omnium existit dictionum
varietas. Eas autem atomos vocabant illi *αὐρα-
σπερμίας*, omnium rerum semen: quam senten-
tiam noui quidam sciolii recoquere non verentur
aduersus Aristotelem solis armati atomis, contra
quos sæpius infra erit dicendum.

Obserua secundo, longè sapientiùs, & feliciùs
rerum principia indagasse Aristotelem, cuius do-
ctrinam omnem pronuntiatis quatuor completi
posse videor, quæ habetur *cap. 6. sectu 50.*

Assertio.

Sententia
veterum in
classes qua-
tuor.

LEPHODE

Primo

Aristotelis
doctrina de
principiis.

Prima ob-
iectio.

Secunda.

Tertia.

Primò enim certum est, & cæcis ipsis perspicuum, dari veram mutationem, tum substantialem, tum accidentalem; patet enim quod ignis fit ex ligno, & quod paries ex albo fieri potest niger. Mutatio substantialis appellatur, cum aliquid materiae sic aduenit, ut substantiam rei destruat; accidentalis cum substantia rei non destruitur. Dari autem mutationem substantialem, negant noui discipuli Epicuri, quos in sequentibus impugnabo.

Secundò. Rectum etiam est, quod ex nihilo nihil potest fieri naturaliter, ex nihilo videlicet *subiecti*; nam ex nihilo *sui* fiunt omnia quæ fiunt; non enim erant antequam fierent.

Tertiò. Docet Philosophus, numerum principiorum debere colligi ex mutatione substantiali per analogiam ad mutationem accidentalem, sicut enim quando lignum fit calidum ex non calido, tria requiruntur, calor qui producatur, subiectum in quo producatur, priuatio caloris, quæ in ligno præcedat; sic quoties ex ligno fit ignis, requiruntur tria, calor qui producitur, subiectum in quo producitur, priuatio formæ ignis, quæ præcedit.

Quartò. Sequitur ex his, duo esse principia compositionis, idest necessariò componentia corpus, materiam & formam; tria verò generationis, idest sine quibus generatio in ratione mutationis substantialis nequit intelligi, materiam, formam, & priuationem. Nomine *materiae*, intelligitur substantia imperfecta, indifferens ad omnem formam, & ad omnem pulchritudinem, *ἀργόν*: nomine *formæ* significatur substantia perfecta, quæ ornamentum est, & pulchritudo ipsius materiae, cum qua faciat tale corpus: nomine *priuationis* intelligitur formæ carentia in materia: nomine autem *generationis substantialis* intelligitur transitus formæ à non esse ad esse in subiecto. His positis,

Ratio asser-
tionis.

Ratio cur tria sint principia generationis, est quia ista sunt principia, quæ sunt de intrinseco conceptu generationis, & ex quibus fit generatio: sed tria necessariò concipi debent quoties concipitur, & fit generatio; nam concipi nequit fieri aliquid, quin intelligatur subiectum in quo fit, res *ἀπὸ* qua fit, & non esse illius præexistens. Deinde compositum fit ex materia, ex forma, ex priuatione, quod ad rationem principij requiritur necessariò; nam agens ingreditur duntaxat conceptum generationis tanquam id *ἀπὸ* quo fit; finis autem tanquam id *propter* quod fit: ergo tria sunt principia compositi in fieri, & duo principia eius in facto esse.

Prima ob-
iectio.

Obiicitur primò, formam non esse principium generationis, quia principium generationis est prius generatione; sed forma non est prior generatione, cum sit eius effectus: ergo non est principium. Deinde si forma esset principium, quia est terminus ad quem, compositum cum sit principalis terminus ad quem, erit etiam principium. Denique generatio formæ non fit ex ipsa forma; generatio enim via est & principium formæ, cum forma fiat per generationem, non autem generatio per formam: ergo forma non est principium generationis, imò si esset principium generationis, esset etiam principium sui ipsius, quia *quod est causa causæ est causa causæ*.

Respondeo verum esse, quod generatio est prior in ordine executionis, quam forma, sed in ordine intentionis forma prior est quam generatio; nam id quod intenditur per generationem, est forma. Deinde nego, compositum esse principium generationis; nam generatio duplicem habet terminum ad quem; alter est formalis & immediatus,

A qui est immediatè per se distinctius generationis, & is est principium, quia includitur in conceptu generationis explicite: forma est huiusmodi terminus ad quem, & propterea est principium. Alter est terminus totalis & vitimatus, qui scilicet non est distinctius immediatè per se generationis, sed mediante termino formali; & is non est principium, quia non includitur in conceptu generationis nisi consequenter tantum, & implicite, supposito quod forma includatur; & huiusmodi terminus est compositum, quod propterea nego esse principium. Denique fateor formam non esse principium generationis formæ, ut rectè probat argumentum; sed esse principium generationis compositi, quæ distinguitur saltem formaliter à generatione formæ.

B Obiicitur secundò. Vnio tam est intrinseca secundò ob-
composito quam materia & forma; & est id ex ictio.
quo: ergo illa est tertium principium compositionis. Deinde quantitas & qualitates tam requiruntur in materia, ut fiat generatio, quam ipsa priuatio: ergo non minus sunt principia, quam priuatio. Idem dico de approximatione agentis & passi.

C Respondeo, unionem esse vnum principium cum forma, quia est ratio principiandi formæ. Ex principio autem & ratione principiandi non fiunt duo principia, sed vnicum; sicut agens & actio non sunt duæ causæ. Idem dico de quantitate, de qualitatibus, & substantia, quæ non sunt principia distincta à materia, quæ connaturaliter illas exigit ut sit principium, idè illæ vnum sunt principium cum materia. Approximatio quoque agentis & passi non est principium, quia non est id ex quo est generatio; sed necessaria est ut conditio: priuatio autem est id ex quo.

D Obiicitur tertio. Idè priuatio est principium, Tertia ob-
quia est terminus à quo, sed forma corrupta est ictio.
æquè terminus à quo: ergo illa est æquè prin-
cipium.

Respondeo distinguendo maiorem; idè priuatio est principium, quia est terminus à quo, sine quo generatio non potest concipi, & quia est necessarius ad generationem, concedo; quia est terminus à quo non necessarius ad omnem generationem, & sine quo generatio potest concipi, nego. Priuatio est terminus à quo ita necessarius ad omnem generationem, ut sine illa nulla possit concipi generatio; forma verò corrupta non requiritur ad omnem generationem, quia si forma ignis produceretur in materia nuda, vera esset generatio, non tamen vlla esset forma corrupta.

SECTIO II.

De materia prima.

Aristoteles 1. *Physic. cap. 1.*

E Primum principium corporum materia est, theatrum generationum omnium & corruptionum; fundamentum & prima basis totius esse corporei; penè nihil, & totum esse; de nihilo facta, ut de nihilo nihil fiat; nihil habens, & omnia ex se promens; quam ignorando cognoscei, & cognoscendo ignorari rectè asserit Augustinus lib. 12. *confess. c. 5.* De illa verò quæcunque possunt disputari, ea video ad quatuor capita reuocari debere. Primum est *existentia* materiae primæ; secundum propria eius *quidditas*, & præsertim, quomodo sit potentia: tertium *separabilitas* eius, & conseruatio abique omni forma: quartum *proprietates*.

§. I.